

Геращенко І.М.
аспірант кафедри ЕОПДП, ХНЕУ

УДК 65.011.4

СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ «КОНКУРЕНЦІЯ» НА РИНКУ ПРАЦІ

Анотація. У даній статті розкрито особливості визначення поняття «конкуренція» на ринку праці щодо попиту і пропозиції на робочу силу.

Ключові слова: конкуренція, ринок праці, попит та пропозиція.

Геращенко І.Н.

СУЩНОСТЬ ПОНЯТИЯ «КОНКУРЕНЦИЯ» НА РЫНКЕ ТРУДА

Аннотация. В данной статье раскрыты особенности определения понятия «конкуренция» на рынке труда относительно спроса и предложения на рабочую силу.

Ключевые слова: конкуренция, рынок труда, спрос и предложение.

Gerashchenko I.N.

ESSENCE OF THE CONCEPT OF "COMPETITION" IN THE LABOR MARKET

Annotation. In this article the features of the definition of "competition" in the labor market as the demand side and supply side.

Keywords: competition, labor market supply and demand.

Ринок праці сприяє узгодженню інтересів найманих працівників і підприємців при визначенні ціни праці. Певний стан цього ринку, який визначається умовами конкуренції, використовується відповідними суб'єктами ринку праці для досягнення вигоди, що впливає на зайнятість як на національному, так і регіональних ринках праці.

Проблемі конкуренції на ринку праці присвячені роботи таких вчених, як Петюх В.М., Отенко І.П., Азоєв Г.Л., Кіперман Г.Я., Маршал А., Чайка І.І., Ансофф І., Панов А.І., Бєлобрагім, В.Я., Фатхутдінов Р. А., Дятлов С.А. [1-11] і інших вчених.

Однак, незважаючи на значний науковий інтерес до конкуренції на ринку праці, досить велику кількість публікацій на цю тему, певні теоретичні положення повною мірою не враховують сучасні особливості

перебігу конкуренції. Це відображається, перш за все, неоднозначності трактувань даного поняття.

Метою даної роботи є розкриття особливостей поняття «конкуренція» на ринку праці.

Конкуренцію на ринку праці як явище багатопланове однозначно трактувати не можна. У першу чергу слід звернути увагу на конкуренцію як з боку попиту на працю, так і з боку її пропозиції. З боку пропозиції праці конкуренція виникає як між безробітними за отримання місця праці, так і між кваліфікованими працівниками за більш привабливі робочі місця. Щоб отримати місце праці, працівник повинен запропонувати більш якісну працю, яка передбачає певний рівень кваліфікації, необхідні знання, досвід, вміння виконувати складну роботу, здатність до творчої праці. У конкурентній боротьбі перемагає той, хто пропонує більш якісну робочу силу.

Конкуренція з боку попиту на працю виникає між підприємцями за можливість залучення на підприємство досвідчених і кваліфікованих працівників. При цьому важко не погодитись із точкою зору В.М. Петюха, який заявляє, що "чим активніша конкуренція між власниками робочої сили за право зайняття робочого місця та роботодавців за залучення кваліфікованої робочої сили" [1, с.43], тим ефективніше функціонує ринок праці. Зауважимо, що попит на кваліфікованих працівників зростає постійно, проте загальний попит на працю може бути незмінним або навіть знизитися. Такий попит можна назвати сегментним, оскільки він стосується певної групи працівників, кваліфікація яких є високою. Такий сегментний характер має не тільки попит, але і пропозиція праці. З приводу цього С.А. Дятлов зауважує, що конкуренція на ринку праці стимулює, активізує і координує "дії економічних агентів, які формують попит і пропозицію на робочу силу в межах певного сегменту через ціновий механізм оплати праці" [2, с.93]. На ринку праці є значна кількість різних агентів (суб'єктів), які "диференційовані по сегментах і мотивах діяльності" [2, с.93]. Аналізуючи конкуренцію на ринку праці з боку її пропозиції, слід враховувати часовий фактор. У короткостроковому періоді ринок праці характеризується міжсегментною немобільністю і відсутністю конкуренції між найманими працівниками, що належать до різних сегментів. За наявності достатнього часу працівник має змогу подолати міжсегментні бар'єри, підвищуючи свій освітній і кваліфікаційний рівень.

Щоб глибше зрозуміти сутність поняття конкуренції, доцільно проаналізувати її визначення, сформульовані дослідниками (табл.1.).

Таблиця 1

Визначення поняття “конкуренція”

Автор	Визначення	Джерело	Ключове слово визначення
Азоєв Г.Л.	Конкуренція – економічний процес взаємодії, взаємозв'язку й боротьби між виступаючими на ринку підприємствами з метою забезпечення кращих можливостей збуту своєї продукції, задоволення різноманітних потреб покупців.	[3, с.32]	економічний процес взаємодії, взаємозв'язку й боротьби
Кіперман Г. Я.	Конкуренція – процес взаємодії, взаємозв'язку й боротьби виробників і постачальників при реалізації продукції, економічне суперництво між відособленими товаровиробниками або постачальниками товарів (послуг) за найбільш вигідні умови збуту.	[4, с.15]	процес взаємодії, взаємозв'язку й боротьби
Маршалл А.	Конкуренція – змагання однієї людини з іншими, особливо при продажу або купівлі чого-небудь.	[5, с.53]	змагання
Чайка І.І.	Конкуренція – економічний процес взаємодії, взаємозв'язку й боротьби між виступаючими на ринку підприємствами з метою забезпечення кращих можливостей збуту своєї продукції, задоволення різних потреб покупців й одержання найбільшого прибутку.	[6, с.26]	економічний процес взаємодії, взаємозв'язку й боротьби
Ансофф І.	Конкуренція – суперництво окремих юридичних або фізичних осіб (конкурентів), зацікавлених в досягненні однієї мети. З точки зору підприємств такою метою є максимізація прибутку за рахунок завоювання переваг споживача.	[7, с.83]	суперництво
Панов А.І.	Конкуренція – змагання між товаровиробниками за найбільш вигідні сфери вкладання капіталу, ринки збуту, джерела сировини	[8, с.85]	змагання
Белобрагім В.Я.	Конкуренція – суперництво або боротьба між двома більш-менш чітко позначеними суперниками, здатність забезпечити пропозицію порівняно з конкуруючою компанією.	[9, с.73]	суперництво або боротьба
Фатхутдінов Р.	Конкуренція – це процес управління суб'єктом своїми конкурентними перевагами на конкретному ринку (території) для отримання перемоги або досягнення інших цілей у боротьбі з конкурентами за задоволення об'єктивних або суб'єктивних потреб у рамках законодавства або в природних умовах.	[10, с.30]	процес управління, боротьба

Проаналізувавши, за даними табл.1, визначення "конкуренція" таких авторів як Азоев Г.Л., Кіперман Г. Я., Маршалл А., Чайка І.І., Ансофф І., Панов А.І., Белобрагим В.Я., Лунев В.Л. можна сказати, що це визначення кожний з авторів розглядає по своєму, отже Азоев Г.Л., Кіперман Г. Я., Чайка І.І. розглядають поняття «конкуренція» як економічний процес взаємодії, взаємозв'язку й боротьби; Маршалл А. і Панов А.І. як змагання; Ансофф І., Белобрагим В.Я. як суперництво, боротьбу; Фатхутдінов Р. як процес управління, боротьбу; і тому можна зробити такий висновок, що визначення «конкуренція», викладене Фатхутдінов Р. максимально чітко визначає його зміст щодо економічної сутності.

Аналіз визначення «конкуренція» свідчить про певну еволюцію його формулювань. Якщо раніше конкуренція розглядалась як боротьба (у визначенні К.Маркса – як антагоністична боротьба) між учасниками ринкового процесу за набуття переваг щодо більш вигідної ринкової позиції і, як наслідок, отримання більшого прибутку, то значне підвищення рівня взаємозалежності між суб'єктами ринку примушує їх до взаємодії та взаємного співробітництва, співпраці в діях підприємств на ринку, партнерства бізнесу і органів управління [11, с.11], що знайшло відображення в теорії «спів конкуренції». Конкуренція набуває нового характеру – співробітництва й домовленості між потенційними конкурентами [11, с.12]. Вважаємо терміни взаємодії, взаємозв'язку, співробітництва, партнерства ключовими для підприємств на ринку праці.

Обираючи науковий підхід щодо визначення поняття «конкуренція», необхідно враховувати положення Закону України «Про захист економічної конкуренції» [12], в якому зазначається, що держава розглядає конкуренцію як змагання суб'єктів ринку, проте змагання не виключає співпрацю і взаємозв'язок, які доповнюють його, що дозволяє об'єднати елементи змагання та взаємозв'язку у відповідності з ситуацією. Така пропозиція уточнення сучасне розуміння конкуренції на ринку праці сприяє (при її застосуванні до процесу функціонування підприємств) вибудовувати відносини між суб'єктами ринку. Враховуючи ці висновки та спираючись на найбільш повне визначення поняття конкуренції, яке сформовано Фатхутдіновим Р. [10, с.30], доцільно уточнити його визначення щодо ринку праці. Таким чином, конкуренція на ринку праці – це особливий вид взаємовідносин, який вимагає від

суб'єктів ринку (підприємств та працівників) здійснення процесів управління своїми конкурентними перевагами у межах певної моделі ринкових відносин за допомогою розробки та впровадження інновацій для досягнення поставлених цілей шляхом змагання, суперництва, партнерства, співпраці з конкурентами за найкраще та повне задоволення об'єктивних та суб'єктивних потреб у межах законодавства. Результати дослідження в перспективі будуть використані під час визначення особливостей конкуренції, конкурентоспроможності підприємств та трудових ресурсів на ринку праці.

Література: 1. Петюх В.М. Ринок праці: Навчальний посібник. – К.: КНЕУ, 1999. – 288 с. 2. Дятлов С.А. Рабочая сила в системе рыночных отношений. – СПб.: Изд-во СПб. ун-та экономики и финансов, 1992. – С. 93. 3. Азоев Г.Л. Конкуренция: анализ, ее стратегия и практика / Г.Л. Азоев. – М. : Центр экономики и маркетинга, 2002. – 208 с. 4. Киперман Г.Я. Экономика предприятия. – М.: Юрист, 2005. – 544 с. 5. Маршалл А. Принципы экономической науки: Пер. с англ. М.: Прогресс-Универс, 1993. 6. Чайка И.И. Конкурентоспособное качество отечественных предприятий – ключевая проблема выхода России из экономического кризиса / И.И. Чайка, Н. Львов // Стандарты и качество. – 1994. – № 6. – С. 47. 7. Ансофф, И. Стратегическое управление / И. Ансофф ; под ред. Л.И. Евенко ; пер. с англ. – М. : Экономика. 1999. – 519 с. 8. Панов, А.И. Стратегический менеджмент : учеб. пособие для вузов / А.И. Панов, И.О. Коробейников. – 2-е изд., перераб. и доп. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2004. – 285 с. 9. Белобрагим, В.Я. Региональная экономика: проблемы качества / В.Я. Белобрагим. – М. : АСМС, 2001. – С. 26. 10. Фатхутдинов Р. А. Управление конкурентоспособностью организации [Текст] / Р.А. Фатхутдинов. – М. : Маркет)ДС, 2008. – 412 с. 11. Отенко І.П., Полтавська Є. О. Управління конкурентними перевагами підприємства: Монографія. – Харків: ХНЕУ, 2005. – 220 с. 12. Про захист економічної конкуренції: Закон України //Відом. Верховної Ради України. – 2001. - №12. – С.64.